

PRIZADEVANJA GLASBENE MATICE ZA OHRANITEV IN OŽIVITEV LJUDSKE GLASBENE DEDIŠČINE TER USTANOVITEV INSTITUTA ZA RAZISKAVANJE SLOVENSKE GLASBENE FOLKLORE LETA 1934

NATAŠA CIGOJ KRSTULOVIĆ

Obrnitev in oživitev ljudske glasbene dediščine je bila po letu 1848 pomembna vsebina prizadevanj Slovencev za kulturno osamosvojitvev in tudi programskih načrtov ljubljanske Glasbene matice vse od ustanovitve leta 1872. V iskanju identitete in tradicije je imela ljudska pesem reprezentativno funkcijo. Priredbe ljudskih pesmi za zbor so imele tudi prosvetno funkcijo in so zavzemale pomemben delež v založniški, šolski in koncertni dejavnosti Glasbene matice. Razprava opozarja na nekatere ideje, dogodke in dejanja iz zgodovine tega društva, ki so pripeljali do institucionalizacije glasbenonarodopisnega dela leta 1934.

Ključne besede: Glasbena matica, ljudska glasbena dediščina, zbiranje in prirejanje ljudskih pesmi, institucionalizacija glasbenonarodopisnega dela.

The preservation and revival of ethnic repertoire played a vital role in efforts to establish Slovenian cultural independence after 1848. This was also one of the main tasks of the Slovenian Music Society (Glasbena matica) after it was established in 1872. In the search for tradition and identity, folk songs initially had a representative function. Arrangements of folk songs also had an educational function and played a significant role in publishing, school, and concert activities. This article presents some of ideas, activities, and events from the history of the Music Society that led to the institutionalization of ethnomusicology in 1934.

Keywords: Slovenian Music Society, collecting Slovenian folk songs, editing Slovenian folk songs, institutionalizing Slovenian ethnomusicology.

»Slovenci moramo svoje narodno blago ohraniti, v najpreprostejši narodni pesmici odkriva slovenski rod svoje čustvovanje, svojo dušo. Pesmice domačinke so priljubljene izobraženemu, umetno šolanemu pevcu, kakor so priprostemu narodu najmilejše.«

(Bajuk 1904: 3)

Zbiranje in izdajanje ljudskih pesmi je bila ena izmed glavnih nalog, ki so si jo na začetku 70. let 19. stoletja zastavili pobudniki ustanovitve novega društva, ki bi skrbelo za glasbeni napredek Slovencev. Leta 1871 je bila v časopisu *Slovenski narod* objavljena notica, da se pripravlja ustanovitev »glasbene matice«, ki bi skrbelo za slovenske skladatelje, izdajala skladbe, skrbelo za nabiranje ljudskih pesmi in za cerkveno glasbo (*Slovenski narod* 1871: 2). Ustanovitveni odbor je naslednje leto (1872), ko je bila ustanovitev društva Glasbena matica (odslej GM) dovoljena, v pravila zapisal kot drugo nalogo: »nabirati po celem slovenski zemlji narodne pesmi, ki se

nahajajo med narodom, in skrbeti za to, da se te pesmi v lepo uredjeni zbirki na svitlo dajo« (Glasbena matica 1872: 1). Zunanji člani društvenega odbora so morali »poročati o zadevah narodne glasbe v svojem okraju« in »nabirati narodne pesni« (Glasbena matica 1872: 3).

Namen pričujoče razprave je predstaviti nekatere ideje, dogodke in dejanja iz zgodovine GM, ki bodo osvetlili prizadevanja za ohranitev in oživitev ljudske glasbene dediščine in za percepcijo ljudske pesmi od začetkov zbiranja in izdajanja v okviru tega društva do institucionalizacije glasbenonarodopisnega dela oziroma ustanovitve Instituta za raziskovanje slovenske glasbene folklore kot posebnega oddelka GM leta 1934. Pri tem bodo obravnavani nekateri doslej prezrti viri in dokumenti iz arhiva ustanoviteljice inštituta – GM, shranjeni v Narodni in univerzitetni knjižnici, ki bodo dodatno pojasnili programska izhodišča za raziskovanje ljudske glasbene in plesne dediščine ter začetke sistematičnega glasbenonarodopisnega dela na Slovenskem.

OHRANITEV IN OŽIVITEV LJUDSKE GLASBENE DEDIŠČINE V PROGRAMU GLASBENE MATICE

Zavzemanje za narodno opredeljeno glasbo je ustanovni odbor GM kot namen društva zapisal v pravila: »vsestransko podpirati in gojiti slovensko národno glasbo« (Glasbena matica 1872: 1). »Narodna pesem« je v duhovnem obzorju Slovencev konec 19. stoletja pomenila pesem, ki je bila last naroda, njegove kulture. Z dokazovanjem obstoja lastne kulture so želeli upravičiti osamosvojitvena prizadevanja. Pri tem je »narodna pesem« pomenila skupnostno identifikacijsko stičišče za vse sloje Slovencev, za kmečki in rastoči meščanski sloj. Za »narodne pesmi« so imeli »iz naroda slovenskega nabrane napeve« (Slovenski narod 1875: 3). Do začetka 20. stoletja so za njihovo poimenovanje alternativno uporabljali tudi danes že zastarel izraz »domačinke« (Valenta 1883: 136; Bajuk 1904: 1). Najpomembnejše merilo za »domačinke« oziroma »narodne pesmi« je bila recepcija, torej ne le tisto, kar je izšlo iz ljudstva, temveč tisto, kar je živelo med ljudstvom.

Predstava o slovenski glasbi je izhajala iz zavesti o njeni drugačnosti in o njeni stalni navzočnosti (zgodovinskosti). V iskanju identitete in tradicije so se Slovenci naslonili na ljudsko pesem. Podoba »slovenske narodne glasbe« je bila oblikovana na temelju prizadevanj za ohranjanje in razširjanje ljudske in umetne glasbene dediščine z ustvarjanjem glasbenega arhiva ljudskih pesmi in izvirnih skladb, s spodbujanjem izvirne produkcije »v ljudskem duhu« ter s prizadevanji za izoblikovanje zavesti o kulturni tradiciji. Z dosledno rabo slovenskega jezika, ki je pomenil za vso slovensko kulturo po letu 1848 bistvo identifikacije, po drugi strani pa z zbiranjem in izvajanjem ljudskih pesmi, ki so že od Herderja veljale za »etnično-glasbeno substanco nacionalnega« (Dahlhaus 1989: 33), so utrjevali zavest o izviranosti slovenske glasbe. Ljudske pesmi in pesmi »v ljudskem duhu« so imeli tudi za osnovo in izhodišče razvoja slovenske umetne glasbe (Cigoj Krstulović 2005: 69–82).

Odbor GM je svoja prizadevanja za napredek slovenske glasbe oprl na tradicijo ljubiteljskega

zborovskega petja, ki je bila najmnogičnejša oblika narodnostno opredeljenega glasbenega dela. GM je priredbe ljudskih pesmi za zbor izdajala z namenom, da se širi zanimanje za slovensko kulturno dediščino in zborovsko petje. Z zborovskim petjem v slovenskem jeziku se je krepila tudi narodna zavest. V ljudski pesmi so iskali identiteto, po drugi strani pa je bila ljudska pesem tudi sredstvo vzgoje in pevskega izobraževanja najširših plasti zborovskih pevcev po vsem etničnem ozemlju (Cigoj Krstulović 2000: 181–192). Hrabroslav Volarič je leta 1889 opozoril na potrebo po iskanju domačega pevskega izročila iz etničnih in etičnih vzgibov in zapisal:

Res je, da se prava národna pesem izgublja čimdalje bolj izmed ljudstva in nadomešča s tujo, največ le malovredno glasbo. Vendar je med Slovenci še mnogo dobrih, pristno-národnih pesmij. In te ohraniti, bodi nam sveta dolžnost. Delovati moramo v to, da se naše petje ne pokvari, ne izgubi in ne potujči. Ljudstvo se rado udaje tujemu duhu, rado vzprejema napeve, ki silijo od nemške in laške strani ter tako izgublja okus in ljubezen za domače petje. Ali s tem se tudi mori národno čustvo in ponos, národna zavest. (Volarič 1889: 501)

Volarič je poudaril vrednostno razliko med popularnimi tujimi, hitro pozabljivimi pesmimi moralno in estetsko nizkega žanra, »pesmimi ljudstva« oziroma »pouličnimi pesmimi« (nem. *Gassenbauer*; Bandur 1990: 1–19) na tuje prevzete napeve, ki so se jih Slovenci naučili največkrat od popotnikov in kramarjev v krčmah (*Kmetijske in rokodelske novice* 1862: 234), in »pravimi« ljudskimi pesmimi, ki so izšle iz slovenskega ljudstva. Preproste priredbe ljudskih pesmi za zbor, kakršne je izdajala društvena založba GM in jih pošiljala svojim članom po vsem etničnem ozemlju, so imele poleg narodnostnega ozaveščanja še poseben pomen pri oblikovanju glasbenega okusa najširših plasti v glavnem še neizobraženih zborovskih pevcev. Te pesmi naj bi počasi spodrinile navado petja trivialnih »pouličnih pesmi«, s tem popravile okus pevcev in jih pripravile na petje umetnih pesmi. Takšna dihotomna delitev naše (dobro) in tuje (slabo), ki se je kazala v odnosu do ljudskega izročila, je izhajala iz ideje o ljudski pesmi, kakršna se je v prvi polovici 19. stoletja uveljavila v nemškem prostoru (Dalhaus 1989: 87–92).

Izvajanje (priredb) ljudskih pesmi je bilo pomembno programsko vodilo koncertne politike GM in je zavzemalo pomembno vlogo tudi v učnem načrtu glasbene šole. Predsednik društva Fran Ravnihar je na občnem zboru leta 1889 nagovoril zbrane: »Mi matičarji posebno gojimo narodno glasbo, v srca učeče se mladeži cepimo ljubezen do narodne pesmi, sploh pa zbiramo narodno blago in ga izkušamo oteti pozabi« (Glasbena matica 1893: 1).

ZBIRANJE, IZDAJANJE IN IZVAJANJE LJUDSKIH PESMI PRI GLASBENI MATICI PRED PRVO SVETOVNO VOJNO

Kljub pozivom v različnih časopisih in osebnim vabilom je zbiranje ljudskih pesmi pri GM sprva potekalo počasi. Marca 1873 je odbor GM v časopisu *Slovenski narod* pozval k nabiranju vse rodoljube, ki so bili »zmožni narodne melodije zaznamovati«, še zlasti duhovnike, učitelje in študente, ter jih prosil za točen zapis slišanih melodij in njihovih variant (Slovenski narod

Poziv.

Po pravilih „Glasbene matice“ ima to društvo tudi nalog „nabirati po vsej slovenski zemlji narodne pesni, ki se nahajajo med ljudstvom in skrbeti za to, da se te pesni v lepi uredjeni zbirki na svitlo dajo.“

Vabijo se tedaj vsi rodoljubi, ki so zmožni narodne melodije zaznamovati, da nabirajo kakor čebelnice po celem Sloveniji naše mične ljudske pesni, ter da jih pošljejo „Glasbeni matici“ za uredjenje zbirke.

Pri nabiranju narodnih pesni je treba natančno zapomniti pri vsaki pesni: v katerem kraji se dobila, kdo jo je nabiralcu pel, v katerih krajih in ob katerih prilikah jo narod poje, dalje je dobro, če se tudi pristavi, je li pesen že stara ali novejša. Ako se nahaja, da je na ene in iste besede več melodij, naj se vsi napevi zabilježijo, isto tako, če so na eno melodijo razne pesni.

Društvu je nstrženo, če se mu pošljejo melodije le enoglasno napisane, boljše je ako mu dohajajo večglasno sestavljene, poglavitno je pa zmirom, da se gleda na to, da je prvotna melodija nepopačena, ter da ostane na tanko tako zapisana, kakor se je čula med narodom.

Naj bi se torej vsi rodoljubi, posebno pa čestiti gg. duhovniki, učitelji, dijaci in drugi strokovnjaki prav živo poprijeli te za našo narodno glasbo jako važne nabire; — posebno sedaj, ko se bliža poletni, čas naj bi se potrudili izobraženi narodnjaki v najvišje planine in v najnižje kočje, da se nam ne izgubi ena ali druga dragocena pesmica. Vzlasti stare ljudi poiščite, da vam zapojó stare, le še redko nahajóče se pesni.

Odbor „Glasbene matice“ bo z iskreno hvaležnostjo prejemal te zaklade narodne poezije in jih vestno po zaslugi in po vrednosti nagradil.

Pošiljajo naj se „narodne pesni“ društvenemu tajniku g. Vojtuhu Valenti, čitalničnemu pevovodju v Ljubljani, kateremu bo nalog, da z artističnim odsekom glasbene Matice kritično uredi zbirko in jo spravi v tisk.

V Ljubljani dne 19. marca 1873.

Odbor „Glasbene matice.“

Slika 1. V časopisu *Slovenski narod* je odbor ljubljanske Glasbene matice nekaj mesecev po ustanovitvi marca 1873 pozval rodoljube k nabiranju ljudskih pesmi (*Slovenski narod* 1873: [3]).

1873: [3]). Nekateri zbiratelji so pošiljali le besedila, pa še ta so bila neprimerna. V letu dni so zbrali le tri pesmi, ki jih je poslal posestnik iz Zagorja (*Glasbena matica* 1874: 6). Nabiranje ljudskih pesmi in njihovo izdajo v primerni obliki naj bi spodbudila tudi leta 1875 razpisana nagrada »za najboljšo zbirko narodnih pesnij, to je iz naroda slovenskega nabranih napevov«, ki bi bile prirejene za štiri glasove ali za glas s klavirsko spremljavo (*Slovenski narod* 1875: [3]).

Zbiranje ljudskih pesmi je bilo pri GM slabo organizirano in odvisno od navdušenja zbiralcev. Eden izmed prvih zbiralcev ljudskih pesmi je bil Janko Žirovnik, učitelj v Gorjah pri Bledu. Da bi spodbudila še druge zbiralce, je založba GM leta 1883 izdala izbor Žirovnikovih zbranih pesmi v preprostih priredbah za zbor. Žirovnik je v predgovoru k pesmarici *Národne pesni z napevi* pojasnil, da je pesmi zapisal tako, kakor jih je slišal peti v

okolici Bleda (Žirovnik 1883). Danilo Fajgelj je v poročilu v *Ljubljanskem zvonu* pripomnil, da nekatere objavljene pesmi pozna že iz Kocijančičevih zbirk in da se pojejo tudi na Primorskem (Fajgelj 1884: 119). Žirovnik je pesmi priredil za štiriglasno moško petje z napevom v zgornjem glasu, nekatere pesmi pa z napevom v drugem glasu. Dvajset pesmi so v priročnem malem formatu tiskali pri Milicu v Ljubljani. V predgovoru je Žirovnik še zapisal:

Slavna »Glasbena Matica« je izdala ta I. zvezček z namenom, da bi ustregla pevcem in prijateljem petja ter jih spodbudila, da zapisujejo pridno in natančno národne napeve z besedami vred. Zapisavati naj pa tudi blagovolé varjante napevov in besed v tem zvezčku tiskanih pesni. Táko národno blago naj pa potem pošiljajo slavni »Glasbeni matici«, da

bode mogla s časom tudi prostemu národu podajati lepe domačinke v pravilnej obliki.
(Žirovnik 1883)

Žirovnikova pesmarica je bila primerna tudi za manjše ljubiteljske zборе ali za pevsko omizje. Objavljene pesmi so bile dobro sprejete, kar dokazujejo njeni poznejši ponatisi. Ob izdaji drugega zvezka Žirovnikove zbirke *Národne pesni z napevi* leta 1885 so v *Slovenskem narodu* oglašali:

Pevci in pevska društva naj bi te napeve marljivo gojevali in s tem narod učili, da se nepokvarjene ohranijo in da se pevcem tudi okus po lepo in priprosto ubranih napevih vedno bolj blaži ter vzbudi željo tudi umeteljno pesem kultivirati ali vsaj izpodrinuti ostudne, umazane pesni. Ker se tudi v notah nevešči naravni pevci uprav z lahkoma priučijo svojega glasu iz partiture, ako si pevovodja le nekaj truda da. (Slovenski narod 1885: [3])

Povpraševanje po Žirovnikovi pesmarici je bilo veliko, dve leti pozneje so skupaj z drugim zvezkom izdali še ponatis prvega, leta 1890 pa še drugo izdajo drugega zvezka.

Ko je leta 1887 na Slovenskem zbiral ljudske pesmi Čeh Ludvík Kuba, je obiskal tudi GM. Društvu je podaril šest zvezkov svoje zbirke *Slovanstvo ve svých zpěvech*, v zameno pa je dobil društvene izdaje (Glasbena matica 1888: 17). Dve leti pozneje je Kuba v treh snopičih izdal tudi 50 slovenskih ljudskih pesmi z različnih delov slovenskega etničnega ozemlja v slovenščini in češčini; besedila je prevedel Anton Trstenjak. Građivo je Kuba zbiral tudi sam, nekaj pesmi pa je izbral prav iz rokopisne Žirovnikove zbirke; dodal je tudi nekaj ljudskih in ponarodelih pesmi iz zbirke *Slovenska gerlica* (sedem zvezkov te zbirke je izšlo med letoma 1848 in 1862), iz že natisnjenih zbirk založbe GM in dveh Kocijančičevih zvezkov: *Slovenske národne pesni* (domnevno izdane 1876) in *Slovenske narodne pesni* (domnevno izdane leta 1877).

Leta 1889 je odbor GM ponovno spodbudil »na deželi stanujoče učitelje« in jim ponudil za vsako poslano »pripravno« pesem goldinar nagrade (NUK 1889). V začetku naslednjega leta je Feliks Malenšek, učitelj iz Tuhinjske doline, poslal 21 ljudskih pesmi, ki jih je odbor izročil v redakcijo vodji umetniškega odseka GM – Franu Gerbiču. Gerbič jih je priredil za zbor 17 in izšle so kot tretji zvezek zborovskih priredb ljudskih pesmi pri GM leta 1890. Z leti je bilo zbiranje ljudskih pesmi vse uspešnejše. Leta 1891 so jih pridobili več kot sto, nekaj jih je poslal tudi Fran Marolt, učitelj z Brda (Glasbena matica 1893: 18). Da bi zbiranje potekalo hitreje in da bi bili glasbeni zapisi čim natančnejši, je odbor GM leta 1893 povabil k zbiranju slovenskih ljudskih pesmi tudi skladatelje in glasbenike:

Zajedno pa se zopet s prošnjo obračamo do slovenskih skladateljev in glasbenikov ... naj tudi marljivo nabirajo narodne pesmi. ... O narodnih pesmih pa pripomnimo, da popolnoma zadošča, ako se napiše samo melodija in ves tekst z eventualnimi varijantami v melodiji in besedah. (Glasbena matica 1894b: 4)

Prvič so ljudske pesmi zazvenele na koncertnem odru leta 1893 v izvedbi pevskega zbora GM. Prav za to priložnost je zborovodja Matej Hubad priredil za moški in mešani zbor deset

Slika 2. Na koncertu leta 1896 je pevski zbor ljubljanske Glasbene matice na Dunaju navdušil zbrano občinstvo s Hubadovimi priredbami slovenskih ljudskih pesmi. Pevke so nastopile v »narodnih nošah«. (NUK 1896)

ljudskih pesmi, nekatere med njimi so bile znane že iz drugih zbirk.¹ Prav Hubadove priredbe ljudskih pesmi, ki jih je tri leta pozneje zapel zbor tudi na gostovanju na Dunaju, so navdušile tamkajšnje poslušalce. Z nastopom pevk, oblečenih v »narodne noše«, je bila etničnoreprezentativna vloga repertoarja še bolj poudarjena. Kritik dunajskega časopisa *Fremdenblatt* je zapisal, da se v njih značilno izražajo vse posebnosti kranjskih narodnih napevov, pesem »Prišla je miška« pa imenoval »dragulj kranjske narodne pesmi« (Glasbena matica 1898: 34). Nekatero Hubadovo priredbo iz te zbirke, med njimi »Škrjanček poje, žvrgoli«, so postale repertoarna stalnica in so del železnega repertoarja društvenega zbora še danes. Po vrnitvi s študijskega dopusta v tujini, med katerim je raziskoval tudi glasbeno dediščino Slovencev, je Hubad izdal pri GM še en zvezek priredb zbranega pesemskega gradiva za zbor: *Slovenske duhovne pesmi iz 16. in 17. stoletja. Slovenske narodne pesmi* (1900).

¹ Pesmi – oziroma njihove variante – »Zmiraj vesel!«, »Je pa davi slanica padla«, »Ko b' sodov ne blo« iz Hubadove zbirke *Slovenske narodne pesmi* (Hubad 1894) so bile objavljene že v Žirovnikovi zbirki *Národne pesni z napevi* (Žirovnik 1883: 8, 19; Žirovnik 1885: 8–9), »Lovska« v Malenšek-Gerbičevi zbirki *Národne pesni z napevi* (Gerbič 1890: 15–16), ponarodela Flajšmanova uglasbitev Prešernove pesmi »Luna sije« v prvem zvezku *Slovenske gerlice* (Slovenska gerlica 1848: 12–13), »Stoji, stoji tam Beligrad« pa je bila pod naslovom »Lavdon pri Belemgradu« objavljena v Kocijančičevi zbirki *Slovenske narodne pesni* (Kocijančič [1876]: 4–5).

Skrb za nabiranje ljudskih pesmi so v skladu s Poslovníkom odbora leta 1894 zaupali knjižničarju društva. Do začetka 20. stoletja je nabiranje in izdajanje ljudskih pesmi potekalo sporadično. Umetniški odsek GM (vodja Matej Hubad, Fran Gerbič, Fran Milčinski, Anton Štritof in Janko Žirovnik) je leta 1904 v uvodu k Bajukovi zbirki priredb ljudskih pesmi pozval k zapisovanju:

Slovinci moramo svoje narodno blago ohraniti, v najpriprostejši narodni pesmici odkriva slovenski rod svoje čustvovanje, svojo dušo. Pesmice domačinke so priljubljene izobraženemu, umetno šolanemu pevcu, kakor so priprostemu narodu najmilejše. ... Še je lepih melodij med slovenskim ljudstvom, toda umirajo dan na dan, izgubljajo se, ker jih le malokdo pobira, zapisuje in rešuje pogina. Glasbena Matica vabi in prosi slovenske pevce, naj tudi nadalje pridno zapisujejo in nabirajo narodne napeve z besedami vred in naj jih pošiljati blagovolijo Glasbeni Matici v Ljubljano. Ona bo tudi nadaljne zbirke narodnih napevov drage volje založevala in na svitlo dajala. (Bajuk 1904: 3)

Leta 1902 je dunajska glasbena založba Universal Edition načrtovala izdajo obsežne zbirke ljudskih pesmi narodov monarhije. Za finančno pomoč je prosila ministrstvo za kulturo in šolstvo, slednje pa je še v istem letu poslalo dopis na deželne vlade (Suppan 1979: 285–286). Slovenski deželni šolski svet je o tem obvestil tudi GM, ki je sklenila dunajski založbi poslati društvene izdaje priredb ljudskih pesmi za zbor (NUK 1902). Zaradi državno vodene akcije zbiranja ljudskih pesmi vseh narodov monarhije *Ljudska pesem v Avstriji* (*Das Volkslied in Österreich*) je od leta 1906 zbiranje ljudskih pesmi tudi pri GM potekalo uspešnejše (Kumer 2002: 207–209). Kot predstavnika Slovencev sta bila leta 1904 na Dunaj objavljena Karel Štrekelj ter koncertni vodja in vodja umetniškega odseka GM Hubad. Hubad je po vrnitvi z Dunaja o zbiralni akciji obvestil odbor Zveze slovenskih pevskih društev. Sklenili so posredovati pri Slovenski matici, ki je od leta 1895 izdajala zbirko *Slovenske narodne pesmi* (urednik je bil Karel Štrekelj) – v njej so bila objavljena pretežno besedila ljudskih pesmi – da bi spodbujala tudi zbiranje melodij (NUK 1904). Poslali so dopise na pevska društva in obenem posebej opozorili na pomembnost zbiranja koroških pesmi, ki jih do takrat med zbranimi pesmimi še ni bilo. Poziv je bil uspešen, saj je nekaj let pozneje nekdanji učenec GM Oskar Dev poslal društvu zbirko koroških ljudskih pesmi iz Ziljske doline in Podrožja. Izdali so jih leta 1908.

Med člani slovenskega Odbora za zbiranje slovenskih narodnih pesmi so bili poleg Hubada še nekateri drugi člani GM: Anton Štritof, Fran Milčinski in Janez Kokošar.² Hubad je leta 1906 za vprašalnik sestavil posebna navodila za zapisovanje melodij ter v njih poudaril posebnost večglasnega petja slovenskih pesmi in potrebo po snemanju. Organisti, učitelji, študenti in drugi so pošiljali zapise referentom, ti pa Ivanu Franketu, ki je opravljal tudi prvo

² Delovni odbor za zbiralno akcijo *Ljudska pesem v Avstriji* je bil ustanovljen oktobra 1905 in so ga sestavljali: predsednik Karel Štrekelj (univerzitetni profesor v Gradcu), podpredsednik Matija Murko (univerzitetni profesor v Gradcu), blagajnik Luka Pintar (skriptor študijske knjižnice v Ljubljani) in člani: Matej Hubad (koncertni vodja GM), Anton Štritof (gimnazijski profesor v Ljubljani), Fran Milčinski (sodni tajnik v Ljubljani), Josef Tomišek (gimnazijski profesor v Ljubljani), Josef Križman (kooperator v Mošćenich v Istri), Janez Kokošar (mestni župnik v Gorici), Janez Scheinigg (gimnazijski profesor v Celovcu), Gabrijel Majcen (učitelj v Mariboru), nadzornik pa je bil Fran Levec (Murko 1929: 23).

redakcijo: oddane zapise je pregledoval Hubad. Zavedali so se potrebe po snemalni napravi, ki bi olajšala predvsem zapisovanje napevov. Čeprav so člani Odbora od vsega začetka izražali željo po zapisovanju s pomočjo snemalne naprave – fonografa, so ga lahko kupiti šele na začetku leta 1914 (Kunej 2005).

Od leta 1911 je za omenjeni projekt zbiral pesmi tudi Zdravko Švikaršič (Hrovatin 1961: 190). Njegove zapise s Koroške je v zbirki *Koroške slovenske narodne pesmi* objavila založba GM v treh zvezkih (1. in 2. zvezek 1914, 3. zvezek 1921). Zbor GM je priredbe koroških ljudskih pesmi domnevno prvič izvajal leta 1914. Zanimivo je, da je prav priredba koroške pesmi »Gor čez izaro« po navedbah poročevalca najbolj ugajala prestolonasledniku Aleksandru, ko se je ob obisku Ljubljane leta 1920 udeležil tudi svečanega koncerta GM (Slovenec 1920: 2). Pred prvo svetovno vojno je založba GM objavila tudi dva zvezka pesmi, ki jih je nabral in za zbor priredil Marko Bajuk (1904, 1907).

Pomembno vlogo pri širjenju in popularizaciji ljudske glasbene dediščine so imeli tudi prvi zvočni posnetki pevcev GM na gramofonskih ploščah, ki so nastali že leta 1908 (Kunej 2014). Kvartet, oktet in zbor GM so med letoma 1908 in 1911 za različne družbe posneli v glavnem priredbe slovenskih ljudskih pesmi (Hubad, Flajšman, Dev) ter tedaj popularne zборе »v ljudskem duhu« (gl. Kovačič 2014).

ZBIranJE IN IZDAJANJE LJUDSKIH PESMI PRI GLASBENI MATICI MED OBEMA VOJNAMA

Po razpadu monarhije so v novi državni zvezi treh narodov nabirali ljudske pesmi posamezni zbiralci (Kumer 2002: 210). Učitelj Rihard Orel jih je zbiral tudi na samem robu etničnega ozemlja, v Benečiji in Prekmurju. V uvodu zbirke *Slovenske narodne pesmi iz Benečije*, objavljeni leta 1921 pri založbi GM, je pojasnil:

Mnoge pesmi v zbirki se odlikujejo po svoji originalnosti, posebno one iz Rezije. Druge po posebnosti varijant: bodisi, da je varijanta kake naše pesmi z dodanim primernim besedilom v beneškoslovenskem narečju, ali pa da se je kakemu besedilu naše pesmi dal kak italijanski napev ... Glede harmonizacije sem upošteval sledeče: Kjer sem dobil primeren zbor pevcev, sem posnel pesmi, kakor so jih peli ..., in če sem jih harmoniziral 4glasno, a priprosto, uvažajoč pri tem značilna mesta glede figuriranja in kadenciranja, koje so vpletali posamezni pevci. Pri ostalih sem se oziral na bolj preprosto harmonizacijo. (Orel 1921: 3–4)

V uvodu je tudi zapisal, da je rezijanske napeve z dovoljenjem profesorja in jezikoslovca Jana Niecisława Boudouina de Courtenaya prevzel iz zbornika *Materialy južnoslavjanskoj dialektologii i etnografii*, izdanega v Sankt Petersburgu pri Akademiji znanosti leta 1895 (napeve je nabrala gospa Schoultz-Adaiewska), in da so mu pri nabiranju pomagali nekateri duhovniki iz Beneške Slovenije. O pesmih, ki jih je leta 1921 zbiral na ozemlju od Gornje do Spodnje Lendave, je Orel pojasnil:

Pesmi so zelo zanimive in pozna se jim vpliv soseščine Hrvatov in Madjarov. Ostale pesmi so bolj krajevnega značaja in nekaj je varijant nam že znanih pesmi, ki se pojejo po drugih pokrajinah. Od nekaterih pesmi se podaja dvojna harmonizacija, posebno od tistih, ki so se na tak način pele. Inače se je ohranila preprosta harmonizacija, da se s tem preveč ne zabriše prvotni značaj pesmi. (Orel 1936: 3)

Do načina zapisovanja ljudskih pesmi je bil takrat kritičen Marij Kogoj. Imel je pomisleke o izboru pesmi in zapisovanju melodij. Odboru je očital, da med ljudske uvrščajo pesmi, za katere vemo, kdo jih je napisal, in opozoril na napake zapisovalcev v notaciji (Kogoj 1921: 127–128).

Pri založbi GM so po prvi svetovni vojni nadaljevali tudi z izdajanjem zbranih ljudskih pesmi v priročnih pesmaricah in v priredbah za zbor. Ponatisi nekaterih zvezkov harmonizacij ljudskih pesmi, ki jih je založba GM natisnila že pred prvo svetovno vojno, pričajo o popularnosti Žirovnikove, Gerbič-Malenske, Bajukove, Devove in Švikaršičeve pesmarice. Založba je izdala nove zbirke: dva zvezka priredb Riharda Orla *Slovenske narodne pesmi iz Benečije* (1921) in *Slovenske narodne iz Prekmurja* (1936), tretji zvezek zbirke *Koroške slovenske narodne pesmi*, ki ga je uredil Zdravko Švikaršič (1921), *Narodne zdravice*, ki jih je na Razboru nabral in za moški zbor priredil Ludvik Zepič (1935), *100 narodnih pesmi iz Kokošarjeve in drugih zbirk*, ki jih je za moški in mešani zbor priredil Emil Adamič (1937), zbirko harmonizacij napevov s Pohorja Vasilija Mirka *Naša pesem v Podravju* (1939).

Priredbe ljudskih pesmi iz teh zbirk so bile pogosto na sporedu pevskega zbora GM, zlasti na gostovanjih po slovenskih krajih. Tako je npr. izbor Adamičevih priredb ljudskih iz Kokošarjeve zbirke (izd. 1937) izvajal kvartet pevcev zbora GM v Trziču in na Golniku ter na Radiu Ljubljana še istega leta, ko je bila zbirka natisnjena (Mahkota b. n. l.: 595).

Založba GM je med obema vojnoma izdajala tudi bolj svobodne obdelave ljudskih pesmi za različne zborovske zasedbe, za klavir ter za glas in klavir. Na turnejah po nekdanji Jugoslaviji, Češkoslovaški, Poljski, Franciji in Bolgariji je zbor GM konec 20. in na začetku 30. let 20. stoletja z uspehom izvajal enostavnejše Hubadove priredbe in zahtevnejše obdelave ljudskih pesmi za moški, mešani ali ženski zbor (Lajovic, Adamič, Dev, Škerjanc).

USTANOVITEV INSTITUTA ZA RAZISKAVANJE SLOVENSKE GLASBENE FOLKLORE PRI GLASBENI MATICI LETA 1934

Po prvi svetovni vojni so raziskave slovenske ljudske glasbene dediščine načrtovali v Etnografskem muzeju (ust. 1923). Nakupili so večje zbirke zapisov ljudskih pesmi, po zgledu beograjskega in zagrebškega Etnografskega muzeja so pridobili fonograf in posnetke na voščeni valjih ter načrtovali katalogizacijo in redakcijo zbranih zapisov ljudskih pesmi in izdajo zbirke (Vurnik 1926/27: 142; Kunej 2009). Leta 1927, ko je bil razrešen Odbor za nabiranje slovenskih narodnih pesmi, je bilo vse zbrano ljudsko pesemsko gradivo iz GM, kjer so ga hranili, oddano Etnografskemu muzeju (Murko 1929: 47). Tam se je z raziskavami ljudske glasbene dediščine ukvarjal umetnostni zgodovinar Stanko Vurnik, zaposlen od 1924

Slika 3. Glasbena matica je izdajala zbrane ljudske pesmi v priredbah za zbor od leta 1883 do druge vojne (NUK, Glasbena zbirka).

najprej kot asistent in od 1931 kot kustos. Vurnik je s sodelovanjem Franceta Marolta začel popisovati in urejati zapise. Ugotovila sta, da bi bilo potrebno zbirati ljudsko pesemsko gradivo med drugim še v Beli krajini, Čabru z okolico, Istri, na Krasu, Koroškem in v Primorju (NUK 1940b: 1). Pridobila sta sredstva in začela z zbiranjem v Beli krajini. Po Vurnikovi smrti leta 1932 je prenehalo redno strokovno glasbenonarodopisno delo in največja zbirka slovenskih ljudskih pesmi je ostala tedaj še neurejena.

Odborniki GM so se zavedali nujnosti nadaljnega zbiranja ljudske glasbene dediščine in tudi njenega raziskovanja. Ljudska glasbena dediščina je imela posebno mesto tudi na obsežni pregledni razstavi *Razvoj glasbe pri Slovencih*, ki so jo pripravili leta 1932 ob 60-letnici GM v Narodnem domu. Razstavljeni so bila tudi ljudska glasbila ter zapisi ljudskih pesmi in njihovih priredb. Na začetku naslednjega leta (1933) je GM organizirala *Koncert koroških narodnih pesmi*, na katerem so s priredbami ljudskih nastopili zbori s Koroške.

Za neposredno spodbudo pri ustanovitvi posebnega oddelka za raziskovanje ljudske glasbene dediščine pri GM lahko imamo koncert *Slovenska narodna pesem Korotan, Bela krajina*, ki ga je 7. maja 1934 v Unionu priredil Akademski pevski zbor pod vodstvom Franceta Marolta. Moški zbor je zapel priredbe koroških in belokranjskih ljudskih pesmi, nekatere so bile do tedaj še neznane.³ Koncert je navdušil zbrane poslušalce v polno zasedeni Unionski dvorani. V časopisu *Jutro* so poročali o »mogočnem uspehu« tega zbora (*Jutro* 1934: 3). Ludvik Puš pa je vzneseno pisal o vzornem koncertu in o Maroltovem delu:

Pevovodja France Marolt je zopet posegel na globoko. Svojemu resnemu in važnemu prizadevanju, s katerim strokovnjaško in vestno grebe do virov naše narodne kulture, je postavil viden spomenik, ki bo kakor svetilnik žarel nazaj in naprej ter kazal krmarjem naše pevske kulture smer. (Puš 1934: 388)

Petje tega zbora je močno odmevalo v strokovni javnosti, saj so Maroltove, Devove in Tomčeve priredbe ljudskih pesmi pomenile prelom z dotedanjim načinom obdelave, značilnim za generacijo starejših prirejevalcev (Foerster, Hubad, Adamič). O izvajanih pesmih je Marolt v koncertni knjižici podal zgodovinske podatke in stilno-kritično analizo. V uvodu je objavil daljše strokovno besedilo o »narodni pesmi«, njenih značilnostih in pomenu za narodovo umetnost. Pri tem se je naslonil tudi na ideje, ki jih je Stanko Vurnik že leta 1930 podal v razpravi *Studija o stilu slovenske ljudske glasbe* (Vurnik 1930).

Prav koncert »Maroltovega zbora« je spodbudil tudi administrativnega vodjo in glavnega tajnika GM Karla Mahkoto,⁴ da se je z Maroltom začel dogovarjati o ustanovitvi posebnega oddelka za raziskovanje glasbene folklore. Dobre tri mesece po omenjenem koncertu je na seji

³ Akademski pevski zbor je leta 1934 izdal zvezek Maroltovih priredb: *15 slovenskih ljudskih pesmi* (Marolt 1934) in zvezek Tomčevih priredb: *Belokrajinske* (Tomc 1934).

⁴ Karel Mahkota (1883–1951) je najprej služboval kot učitelj v Ljubljani, Velesovem, Trziču, Trstu in Borovljah ter tam vodil razne zборе. V Trstu je leta 1909 ustanovil podružnico GM, vodil zbor, administrativno vodil šolo, poučeval teorijo in mladinsko petje in prirejal koncerte, med letoma 1909 in 1919 je vodil pevski zbor Kolo. Med letoma 1919 in 1920 je služboval kot učitelj v Borovljah in bil predsednik propagandnega odseka Narodnega sveta za Rož, ko je pevski zbor GM nastopil na Koroškem. Leta 1921 je postal glavni tajnik Jugoslovanske matice v Ljubljani (do 1928), leta 1923 tudi tajnik Narodnega

društvenega odbora 31. avgusta 1934 poudaril, da je zbiranje ljudskih pesmi društvo zapisalo v svoja pravila že ob ustanovitvi, in izpostavil potrebo po zbiranju preostankov ljudskih pesmi in ureditvi zbirke:

Nujno je potrebno, da se zberejo vsi zapiski narodnih melodij, ki so raztreseni po raznih zbirkah v naši kraljevini in tudi izven njenih mej, da se zapišejo še razne melodije, ki krožijo med narodom i. t. d., kajti zadnji koncert akademskega pevskega zbora je jasno pokazal, da je še dovolj melodij lepih, katerih mi v obče niti poznali nismo. Potreba je pa tudi, da se zbere in pridobi prave obdelovalce teh narodnih napevov za koncertno porabo. Brez dvoma je najboljši veščak za narodno pesem v Slovincih gospod France Marolt, zborovodja Akademskega zbora. (NUK 1934a: 42)

Na tej VI. seji odbora GM so zbrani člani sklenili:

Glasbena Matica naj ustanovi v ta namen samostojni oddelk, ki se imenuje: Institut za raziskavanje slovenskega glasbenega folklorja. Ta institut naj bo skupna ustanova Glasbene matice in Filharmonične družbe ki nosita po dogovoru tudi vse tozadevne izdatke. Za voditelja instituta naj se nastavi g. Fran Marolt s posebno pogodbo. (NUK 1934a: 42)

To sejo lahko imamo za ustanovno sejo inštituta, navzoči odborniki na njej pa so bili predsednik Vladimir Ravnihar, podpredsednik Janko Žirovnik, tajnik Anton Lovše, ravnatelj konservatorija in šole GM Julij Betetto, šolski nadzornik in član umetniškega odseka Anton Lajovic (spiritus agens GM v letih med obema vojnama), odbornika Franc Černe in Mirko Gruden. Navedeni člani so bili ugledni meščani in kulturni delavci, vendar se razen Betetta nihče od njih ni ukvarjal z glasbo poklicno.

Nedvomno si je za ustanovitev inštituta prizadeval predvsem Marolt, ki je Vurniku pomagal pri glasbenonarodopisnem delu že v Etnografskem muzeju, je pa pomembno vlogo pri ustanovitvi pripisati tudi zanimanju in pobudi Mahkote, ki je pri GM vodil administrativne zadeve. Temu v prid priča tudi dejstvo, da je leta 1934 Mahkota opravljal tudi funkcijo tajnika ljubljanskega Narodnega gledališča in bil tega leta kot njegov predstavnik v odboru za organizacijo velike folklorne prireditve *Festival slovanske glasbe in slovanskih narodnih plesov*. Na tej prireditvi je nastopilo 20 plesnih skupin iz Jugoslavije, Češke, Poljske in Bolgarije, potekala pa je prve dni septembra leta 1934.

Mahkota je imel še pred obravnavo predloga o ustanovitvi inštituta na odborovi seji GM več pogovorov z Maroltom o vsebinski usmeritvi inštituta in skupaj sta pripravila listino o njegovi organiziranosti (o ustanoviteljih ter razmerju inštituta kot posebnega odseka društva z GM), o namenu in delu inštituta ter o dolžnostih in pravicah vodje inštituta. V tem dokumentu so zapisane najpomembnejše naloge inštituta oziroma njegovega vodje: sestaviti čim popolnejšo zbirko slovenske glasbene folklorje, zbrano gradivo urediti in katalogizirati, pripraviti bibliografijo, zbrano gradivo muzikološko raziskati in pripraviti znanstveno-kritično izdajo, zbrati znanstvene publikacije o slovenski glasbeni folklorji in ustvariti stike s sorodnimi

---

gledališča. Od leta 1922 je bil vodja društvene pisarne GM in od takrat je vodil tudi koncertno poslovnično GM (SBL b. n. l.).

Slika 4. Stran iz Zapisnika VI. redne odborove seje [Glasbene matice] 31. avgusta 1934, na kateri so sklenili ustanoviti Institut za raziskavanje slovenskega glasbenega folklorja (NUK 1934a: 42).

Mujno je potrebno, da se zbere vsi zapiski narodnih melodij, ki so raztreseni po raznih zbirkah v naši kraljevini in tudi izven njenih mej, da se zapišejo še razne melodije, ki krožijo med narodom i. t. d., kajti zadnji koncert akademskega pevskega zbora je jasno pokazal, da je še dovolj melodij lepih, katerih mi v obče niti poznali nismo. Potreba je pa tudi, da se zbere in pripravi prave obdelovalce teh narodnih napevov za koncertno porabo. Brez dvoma je najboljši veščak za narodno pesem v Slovencih g. France Marolt, zborovodja Akademskega zbora. Glasbena Matica naj ustanovi v ta namen samostojni oddelak ki se imenuje: Institut za raziskavanje slovenskega glasbenega folklorja.

Ta institut naj bo skupna ustanova Glasbene Matice in Filharmonične družbe ki nosita po dogovoru tudi vse tozadavne izdatke. Za voditelja instituta naj se nastavi g. Fran Marolt s posebno pogodbo.

domačimi in tujimi inštituti ter pripraviti razstavo slovenske glasbene folklorje, predvidoma leta 1940 (NUK 1934b). Zmaga Kumer, ki je raziskovala zgodovino inštituta, je ta dokument z Maroltovim podpisom označila za ustanovno listino inštituta.⁵ Na listini je zapisan datum 21. avgust 1934, torej deset dni pred sklepom odbora o ustanovitvi inštituta. Različna datuma, zapisana na ustanovni listini in na ustanovni seji, pojasni vsebina še dveh drugih ohranjenih virov – med zapisnike vstavljen osnutek te listine (Osnutek dogovora med Glasbeno Matico ljubljansko in gospodom Francetom Maroltom) z datumom 21. avgust 1934 (NUK 1934c) in list, na katerem Mahkota istega dne prosi Marolta, da pregleda osnutek pred prihodnjo sejo odbora. Ta datum je potem ostal tudi na ustanovni listini, kjer je zapisano, da gospod Marolt prevzame mesto vodje inštituta 15. oktobra 1934 in da bo dogovor veljaven z dnem njegovega nastopa službe (NUK 1934b). Ta dan lahko imamo za začetek delovanja inštituta.

⁵ Zmaga Kumer je o ustanovitvi inštituta zapisala: »Na 6. redni seji odbora Glasbene matice ... je bilo sklenjeno, da se ustanovi Institut za raziskovanje slovenske glasbene folklorje in da naj Mahkota sestavi o tem dogovor z bodočim vodjem Francetom Maroltom. Ta dogovor, datiran z 21. avg. 1934, je ustanovna listina inštituta, ki so ga poslej imenovali Folklorjni inštitut« (Kumer 1984: 1).

DELOVANJE FOLKLORNEGA INSTITUTA GLASBENE MATICE⁶ DO PODRŽAVLJENJA

Poleg omenjenega dogovora med GM in Maroltom, v katerega so zapisali organiziranost in tudi vsebinske smernice inštituta, sta za poznavanje začetkov delovanja posebnega oddelka za raziskovanje slovenske glasbene folklorne pri GM pomembna zapisnika prvih dveh sej odseka inštituta, shranjena v arhivu GM v Narodni in univerzitetni knjižnici. Na prvi seji odseka inštituta 23. oktobra 1934 so bili poleg Marolta in vodje društvene pisarne GM Mahkote prisotni še predsednik GM Vladimir Ravnihar ter odborniki Matija Tomc, Anton Lajovic in Mirko Rupel. Marolt je predstavil svoj delovni načrt: potrebno je zapisati melodije, ki so še žive med narodom, pridobiti zapise zbranih ljudskih pesmi, ki jih je hranil Etnografski muzej, si sposoditi Vrazovo zapuščino iz Zagreba in Rudeževo zapuščino iz Gradca, zapise iz licejske in muzejske knjižnice, Slovenske matice in zasebnih zbirk (Pahor, Vodopivec, Tuma, Šantel, Arnič, Štrekelj, Katnik, Doktorič), potrebno pa je tudi začeti s prepisi zbranih zapisov in nadaljnjo obravnavo (NUK 1934d). Kot prednostno nalogo so si torej zastavili pridobitev zbirk ljudskih pesmi različnih zbirateljev. V naslednjih letih so uspeli pridobiti več kot dvajset zbirk pesmi iz zapuščin, med arhivskim gradivom GM sta shranjena zapisnika o prevzemu dveh večjih zbirk, o delu Kokošarjeve zbirke lastnika Romana Pahorja (NUK 1935) in o prejemu ostaline notarja Karla Pleiweisa (NUK 1939d).

Na drugi seji odseka decembra istega leta je bil poleg omenjenih odbornikov navzoč še Joža Glonar iz licejske knjižnice, rektor Univerze Fran Ramovš pa se vabilu GM tedaj ni odzval. Glonar je navzoče opozoril na zbirko ljudskih pesmi, ki so jo leta 1820 poslali iz ljubljanske Filharmonične družbe na Dunaj in je bila shranjena v tamkajšnjem Fonografskem arhivu Avstrijske akademije znanosti (Phonogrammarchiv Österreichische Akademie der Wissenschaften). Pogovarjali so se tudi o možnosti za izposajo snemalnega aparata od Manjšinskega inštituta; Marolta so nameravali poslati z njim na snemanje več kot sto let stare ženice in njene hčerke v Celovec (NUK 1934e).

O delu inštituta, ki so ga od leta 1935 imenovali Folklorni institut Glasbene Matice (odslej Folklorni inštitut), pričajo dokumenti iz arhiva GM. Med njimi je potrebno omeniti Delovno poročilo Folklornega inštituta Glasbene matice v Ljubljani za poslovno leto 1937/38, še zlasti pa podrobno poročilo o petletnem delu inštituta, ki ga je 22. maja 1939 kot predlog Akademiji znanosti v Ljubljani za prevzem inštituta sestavil Marolt. Iz omenjenih virov je razvidno, kako si je Marolt prizadeval sestaviti zbirko slovenske ljudske glasbene dediščine, zbrano gradivo urediti in katalogizirati, zbirati literaturo o ljudski glasbeni dediščini in pripraviti kritično izdajo slovenskih ljudskih pesmi. Marolt je kljub skromnim razmeram delo po svojih močeh

⁶ Kdaj točno se je Institut za raziskavanje slovenskega glasbenega folklorja (zapisano v zapisniku ustanovne seje) oz. Institut za raziskavanje slovenske glasbene folklorne (zapisano v ustanovni listini) preimenoval v Folklorni institut Glasbene Matice, iz ohranjenega arhivskega gradiva ni razvidno. Na podlagi dokumentov je moč sklepati le o letu, ko se je to zgodilo. Leta 1935 zasledimo že obe imeni inštituta; založba GM je namreč tedaj objavila prvi zvezek *Slovenskih narodoslovnih študij* in kot izdajatelj je naveden Folklorni institut GM.

vestno opravljaj, so ga pa pri uresničevanju zastavljenih nalog ovirale različne težave. Ker odbor GM ni uspel pridobiti zbirke zbranih ljudskih pesmi iz Etnografskega muzeja, so morali zapise prepisovati. Ko je bila za te namene ukinjena skromna državna podpora, namenjena za honoriranje prepisovalcev, so morali s prepisovanjem prenehati. Do leta 1939 je Marolt kritično pregledal 1139 prepisov (NUK 1939c: [2]), kar pa je le skromen delež celotne zbirke. Po drugi strani GM kljub načrtom ni uspelo kupiti snemalnega aparata, ki bi Maroltu olajšal terensko delo (Kunej 1998).

V času zaposlitve pri GM je Marolt zapisoval napeve v Ziljski dolini, Beli krajini in na Kočevskem. V poročilu o delu v letu 1937/38 je zapisal, da je tega leta nabiral glasbeno dediščino na Kočevskem, kritično analiziral nabrano gradivo in objavil obsežno študijo,⁷ pripravljaj študije o šegah in navadah ob božiču in o koledovanju, urejal Kokošarjevo zapuščino, ki naj bi bila po njegovem »važno sestavno gradivo za izdajo načrtnega reprezentančnega dela 'Slovenske narodne pesmi z melodijami'«, raziskoval Vrazovo in Ravnika-Požencanovo zapuščino, Korytkove zapise (NUK 1938) in urejal Vrazovo zapuščino ljudskih pesmi iz ljubljanske Univerzitetne knjižnice (NUK 1939c: 9). Raziskoval je različne obredne šege in navade ter plese. Pripravljaj je gradivo za načrtovano znanstveno izdajo *Slovenske narodne pesmi z napevi* in v ta namen z melodijami in opombami dopolnjeval zapise v Štrekcljevi izdaji (NUK 1939c: 8). Ohranjen dokument iz leta 1939 pričaja, da so načrtovali obsežno zbirko 1500 »narodnih melodij z vsem podloženim tekstom in z navedbo kraja in popisovalca« (NUK 1939a: [4]). Na pobudo Mahkote je Marolt pripravil deset primerov za izdajo prvega zvezka načrtovane poljudnoznanstvene periodične izdaje *Deset slovenskih narodnih pesmi*. V prvem zvezku te zbirke naj bi izšel tudi uvod, v katerem bi Marolt podal kritičen pogled na slovensko ljudsko pesem in ovrednotil pomen dotedanjih priredb ljudskih pesmi za znanstveno etnografijo, za narodovo kulturo, za pevsko in vzgojno literaturo, predstavljen naj bi bil »socijalno-psihološki vidik, historično-biološki razvoj, stilno-kritični izsledki« (NUK 1938: [3–4]). Eden od vzrokov, da do objave ni prišlo, bi lahko bilo tudi stališče Ludvika Zepiča, ki je menil, da Maroltov zapis melodije v pesmi »Igra most« ni enak zapisu melodije Matije Tomca. Zavzel se je za zapis izvirne, avtentične oblike melodije oziroma za kodifikacijo ljudskih napevov, kar naj bi bila prva naloga inštituta (NUK 1939b). Izvrševanje slednje pa je bilo brez snemalnega aparata seveda močno ovirano.

Leta 1935 je pri založbi GM izšel prvi zvezek zbirke *Slovenske narodnoslovne študije* z Maroltovim delom *Tri obredja iz Zilje*. Avtor je v uvodu pojasnil: »Študija je pisana dosledno deskriptivno, ker sem smatral preuranjeno, spuščati se podrobno v analizo ali celo primerjavo. ... Največ sem se držal lastnih opazovanj, notacij in zapisov, ki sem jih zbral sčasom v Zilji, uporaba drugih virov je razvidna iz dodatka pod Uporabljeni viri« (Marolt 1935: 3). Naslednje leto je Marolt pripravil izdajo drugega zvezka omenjene zbirke z naslovom *Tri obredja iz Bele krajine*.

⁷ Marolt je obsežno študijo »Slovenske prvine v kočevski ljudski pesmi« objavil v *Kočevskem zborniku* leta 1939. Josip Žontar je o študiji kratko zapisal: »Maroltov spis je izrazito znanstven in metodsko posrečen. Sodi pa med publikacije Glasbene Matice; sem pa bi spadala le kratka sinteza o slovenskem izvoru slovenske ljudske pesmi« (Žontar 1939: 355).

Maroltova obsežna raziskava je temeljila na obsežni literaturi in kritični obravnavi ljudske dediščine. Marolt je bil kritičen do Antona Navratila in Ludvíka Kube, prvih zapisovalcev ljudskega blaga iz Bele krajine. Zvezek *Tri obredja iz Bele krajine* obsega skoraj sto strani, vanj je vključena tudi etnološka študija tedanjega ravnatelja Etnografskega muzeja Borisa Orla, kratek povzetek v francoščini in navedena uporabljena literatura. Objavljena študija je odprla poti bodočega glasbenonarodopisnega dela in znanstvenega pisanja.

Poleg raziskovalnega dela je Marolt pripravljaval javna predavanja za študente konservatorija (1935), s predavanjem skušal vzbuditi zanimanje za ljudsko dediščino pri domačinih v Ziljski dolini (1935) in v Beli krajini (1936), učitelje navduševal za zbiranje (Domžale 1937, Ljubljana 1940), pripravljaval radijska predavanja (15 predavanj, 1935–1937) in v dvorani stavbe Filharmonične družbe predaval o sodobnih pogledih in novejših načelih narodopisne znanosti ter o glasbi in podobi slovenskih ljudskih plesov (1937), pripravil pa je tudi dvotedenski glasbenonarodopisni tečaj (1938) (NUK 1939c: [5–6]). Pod okriljem slovenskega prosvetnega društva je predaval tudi v Beogradu (1938).

Odbor GM je na različne načine skrbel za predstavitev ljudske glasbene in tudi plesne dediščine. Leta 1935 so priredili koncert *Naša narodna pesem*, na katerem so izvajali priredbe ljudskih pesmi z različnih delov slovenskega ozemlja: belokranjske, prekmurske, primorske, koroške, štajerske in iz Benečije. Priredbe različnih skladateljev (Škerjanc, Dev, Švikaršič, Štritof, Volarič, Marolt, Pavčič, Zepič, Hubad, Kogoj, Tomc) so izvajali društveni orkester in zbor, Slovenski vokalni kvintet, solistka Pavla Lovše in član omenjenega kvinteta Milan Jug ob klavirski spremljavi Danila Švare. Ob izidu dveh zvezkov zbirke *Slovenske narodoslovne študije*, ki jih je pripravil Marolt, so priredili v Ljubljani predstavitev šeg in navad s Koroške (1935) in iz Bele krajine (1936), leta 1936 nastop koroških zborov na Koncertu slovenske koroške narodne pesmi (1936). Z vsemi temi kulturnopropagandnimi prireditvami je GM opozarjala javnost na svoja prizadevanja za strokovno delo na področju glasbenega narodopisja in pristojne državne urade z dopisi prosila za finančno pomoč, ki bi omogočila boljše razmere za raziskovalno delo.

PODRŽAVLJENJE INŠTITUTA LETA 1940 IN NJEGOV DOTEDANJI POMEN

Delo v Folklornem inštitutu GM je bilo raznovrstno in preobsežno za enega samega zaposlenega raziskovalca. Zaradi kadrovskih, finančnih in prostorskih zahtev inštituta se je odboru GM zdelo primerno, da maja 1939 pošlje takrat ustanovljeni Akademiji znanosti in umetnosti predlog, da bi prevzela Folklorni inštitut. Priložili so dopis, ki ga je pripravil Marolt, in v njem na 15 straneh podrobno opisal stanje in dotedanje delo v inštitutu (NUK 1939c).

Na povabilo odbora GM je februarja 1940 Folklorni inštitut obiskal hrvaški etnomuzikolog, skladatelj in ravnatelj zagrebškega Etnografskega muzeja Božidar Širola,⁸ s katerim je odbor GM že sodeloval in so ga cenili kot strokovnjaka. Iz njegovega obsežnega poročila lahko

⁸ Božidar Širola (1889–1956) je leta 1921 na Dunaju doktoriral z razpravo o istrski ljudski glasbi in se od tedaj ukvarjal s preučevanjem glasbene folklorne v odseku za ljudsko glasbo v Etnografskem odseku

razberemo oceno stanja v inštitutu in pomen Maroltovega petletnega dela, obenem pa tudi vsebinske predloge za nadaljnje glasbenonarodopisno delo. V podrobnem poročilu »Izveščaj o pregledu Folklornog instituta Glasbene Matice u Ljubljani« je Širola na 17 rokopisnih straneh podal poročilo o zapisih, sistemu katalogiziranja, fotografskem gradivu in knjižnici (NUK 1940a). Posebej je poudaril tedaj še vedno aktualno potrebo po dobro organiziranem zbiranju ljudskih pesmi po manj raziskanih ali še neraziskanih področjih. Zapisal je prihodnje naloge, ki bi bile po njegovem osrednje za razvoj inštituta: potrebo po komparativni analizi in primerjavi slovenskih pesmi s pesmimi drugih narodov, potrebo po raziskovanju inštrumentalne glasbe in po izobraževanju strokovnjakov za znanstveno delo. Izpostavil je še potrebo po strokovnem preučevanju glasbenih značilnosti in posebnosti slovenskih ljudskih pesmi, na podlagi katerih bi lahko slovenski skladatelji spoznali skrivnost ustvarjanja prave slovenske umetne glasbe (»spoznali tajnu stvaranja prave slovenačke umjetničke glazbe«) (NUK 1940a: 17). Ti vsebinski predlogi uveljavljenega etnomuzikologa Širole so bili dobro izhodišče za načrtovanje nadaljnjega dela inštituta.⁹

Da bi rešili finančne probleme, ki so ovirali delovanje Folklornega inštituta, je Širola predlagal reorganizacijo in sodelovanje GM z Etnografskim muzejem ali z Akademijo znanosti in umetnosti, saj je zbiranje ljudske dediščine sodilo v delokrog muzejske dejavnosti, pripravljanje znanstveno-kritičnih izdaj pa med dejavnosti Akademije. 12. aprila 1940 je odbor GM poslal dopis Prosvetnemu oddelku banske uprave, Etnografskemu muzeju, Akademiji znanosti in umetnosti, rektoratu Univerze, Glasbeni akademiji in Slovenski matici, da bi se na sestanku dogovorili o širjenju dela Folklornega inštituta in o porazdelitvi stroškov (NUK 1940c). Pozitivno je odgovorila le uprava Dravske banovine (NUK 1940d). V dopisu Kraljevske banske uprave Dravske banovine št. 12117/1 je zapisano: »Na vašo ponudbo z dne 21. junija t. l. odločam, da Folklorni inštitut prevzame kraljevska banska uprava kot poseben referat prosvetnega oddelka. Prevzem bo izvršil svetnik IV. oddelka Fr. Planina 30. t. m.« (NUK 1940f).

Prevzem je bil dne 30. avgusta 1940. Na podlagi dokumenta »Zapisnik sestavljen v petek dne 30. avgusta 1940 ob priliki prevzema Folklornega instituta Glasbene Matice ljubljanske s strani Kraljevske banske uprave dravske banovine«, ki je v društvenem arhivu shranjen pod št. 763, lahko sklepamo, da je Folklorni inštitut prešel pod državno upravo 1. septembra 1940 (NUK 1940g). Po inventarni knjigi Folklornega inštituta so sestavili tudi seznam del (večinoma tujih), ki so jih vrnil v arhiv GM.

GM je delovanje inštituta finančno podpirala šest let in z njegovo ustanovitvijo omogočila institucionalno osnovo za nadaljevanje glasbenonarodopisnega dela, ki ga je začel Stanko Vurnik po letu 1924 v Etnografskem muzeju in je z njegovo smrtjo zastalo. Za primerjavo: v Zagrebu je raziskovanje glasbene dediščine potekalo v tamkajšnjem Etnografskem muzeju

---

Hrvaškega narodnega muzeja, kjer so ga leta 1926 redno zaposlili. Na koncertu GM v Ljubljani leta 1926 so izvajali njegov oratorij *Abrahamova žrtva* (Žrtva Abrahamova).

⁹ Tudi glede strokovnega izrazja so se Slovenci zgledovali pri dognanjih hrvaških raziskovalcev, saj so npr. izraza »avtohtoni« in »tradicionalni« prevzeli od hrvaškega profesorja etnologije Milovana Gavazzija (NUK 1940b: 4).

(Širola in Gavazzi 1931), šele po koncu druge vojne je bil ustanovljen samostojen inštitut. GM je s tem omogočila postavitev trdnih strokovnih osnov za sistematično preučevanje glasbene in plesne dediščine ter ljudskih šeg in navad. Marolt je skrbel za arhiv slovenske ljudske glasbene dediščine in pridobil zanj čez 20 večjih ali manjših zbirk, med njimi obsežne zbirke zapisov Ivana Kokošarja, Karla Pleiweisa, Vinka Kreka idr. Pregledal je več kot 1100 prepisov izvirnih zapisov ljudskih pesmi iz Etnografskega muzeja. Hodil je na teren (1935 Koroška, 1936 Bela krajina, 1938 Kočevje in Ribnica, 1939 Prekmurje in Ptujška gora) in opravljal melografsko delo, zbiral fotografsko gradivo, diapozitive in gradivo za prvi film. Do konca leta 1939 je zbral okrog 4800 zapisov, med njimi je bilo mnogo novih napevov (gl. NUK 1940a). Sestavil je bibliografijo slovenskih ljudskih pesmi ter bibliografijo člankov in razprav o slovenski ljudski pesmi. Popisoval je tudi splošno literaturo o ljudskih pesmih in pridobival strokovno literaturo za knjižnico. Sodeloval je tudi z nemškim narodopisnim arhivom iz Freiburga (Deutsches Volksliedarchiv). Marolt je z omenjenim delom na področju glasbenega narodopisja oral ledino, postavil je temelje strokovnega dela in znanstvenega pisanja. Odbor GM se je ob podržavljenju inštituta septembra 1940 Maroltu zahvalil za vestno in požrtvovalno delo ter ga prosil še za nadaljnje strokovno posvetovanje (NUK 1940h).

Delovanje Folklornega inštituta GM (1934–1940) je bilo vitalnega pomena za načrtovanje in začetek sistematičnega glasbenonarodopisnega dela, ki se je v spremenjenih razmerah lahko z znanstvenoraziskovalnimi metodami v polnosti uresničevalo šele pozneje, v drugačnem nazorsko-zgodovinskem okviru pa se je takrat modificirala tudi ideja o ljudskih pesmih, ki je od ustanovitve društva do druge vojne zaznamovala programska načela GM.

POSTLUDIJ: VEČNI VIR

Eden najaktivnejših odbornikov GM v letih med obema vojnama in njegov spiritus agens, skladatelj Anton Lajovic, ki je bil navzoč tudi na ustanovni seji Inštituta za raziskavanje slovenskega glasbenega folklorja leta 1934, je ljudske pesmi razumel kot »večni vir«, kot duhovno jedro Slovencev in njihove glasbe. V predgovoru k zbirki ritmično značilnih slovenskih ljudskih pesmi za mešani zbor, deloma triglasni ženski ali moški ali otroški zbor *Večni vir* (obj. v treh zvezkih 1944–1945) je zapisal: »Verjamem v narodnega duha, v njegovo ustvarjajočo in oblikujočo silo. ... on je večni vir vsem melodijam in ritmom, ki nosijo značilno obeležje narodno; on je, ki daje njihovim pesmim zanos in čar ter njihovo milino in svojstveno ritmično pestrost.« Lajovičeva zbirka je bila zadnja med številnimi zbirkami priredb ljudskih pesmi, ki jih je založba GM objavljala od leta 1883 do svoje razpustitve po koncu druge svetovne vojne, namen teh objav pa je bil napredek slovenske glasbe. Skladateljeve uvodne besede simptomatično razkrivajo idejno obzorje odbora GM, njegovo pojmovanje ljudske glasbe in vrednosti ljudske glasbene dediščine. Ohranitev in oživitev ljudskega glasbenega repertoarja za Slovence ni bila pomembna le iz narodnih razlogov, temveč tudi za razvoj njihovih pretežno ljubiteljskih ustvarjalnih in poustvarjalnih moči ter za napredek umetniške glasbe. Ljudske

pesmi so imele reprezentativno vlogo pri kulturnem osamosvajanju Slovencev ter vitalno vlogo v glasbenoizobraževalnem procesu. Z institucionalizacijo glasbenonarodopisnega dela se je končalo obdobje, v katerem se je ideja ljudske pesmi manifestirala v meščanski glasbeni praksi Slovencev sicer večplastno, a kot etnična in etična norma v idealizirani podobi ter brez trdnejših pojmovnih določil in strokovno utemeljene deskripcije. Hkrati s spremenjenimi zgodovinskimi in glasbenimi okoliščinami ter idejnimi tokovi se je po koncu druge svetovne vojne spremenil tudi odnos do ljudskega izročila. Etnični glasbeni repertoar je postopoma izgubljal kulturno-propagandno in prosvetno funkcijo, je pa obdržal reprezentativno funkcijo in postal vir glasbenoestetskih prizadevanj.

VIRI IN LITERATURA

- Adamič, Emil (ur.). 1937. *100 narodnih pesmi iz Kokošarjeve in drugih zbirk za moški in mešani zbor*. Ljubljana: Glasbena matica.
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-LVB0ZFUX>
- Bajuk, Marko (ur.). 1904. *Slovenske narodne pesmi. 1. zvezek*. Ljubljana: Glasbena matica.
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-EMLCR8A3>
- Bajuk, Marko (ur.). 1907. *Slovenske narodne pesmi. 2. zvezek*. Ljubljana: Glasbena matica.
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-EMLCR8A3>
- Bandur, Markus. 1990. Gassenhauer. V: Albrecht Riethmüller (ur.), *Handwörterbuch der musikalischen Terminologie III*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 1–19.
- Cigoj Krstulović, Nataša. 2000. »Povzdignimo krepke glase domovini v slavo.« Koncerti Glasbene matice do prve vojne. V: Jurij Snoj in Darja Frelj (ur.), *Zbornik ob jubileju Jožeta Sivca*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 181–192.
- Cigoj Krstulović, Nataša. 2005. Glasbena matica, ljudska pesem in percepcija glasbe na Slovenskem v drugi polovici 19. stoletja. *Glasbeno-pedagoški zbornik* 5: 69–82.
- Dahlhaus, Carl. 1989. *Die Musik des 19. Jahrhunderts*. 2. izd. Laaber: Laaber Verlag.
- Dev, Oskar (ur.). 1908. *Slovenske narodne pesmi iz Ziljske doline in Podroža*. Ljubljana: Glasbena matica.
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-ANKHLPWK>
- Fajgelj, Danilo. 1884. Nove muzikalije. *Ljubljanski zvon* 4 (2): 119.
- Gerbič, Fran (ur.). 1890. *Národne pesni z napevi*. Zv. 3. Ljubljana: Glasbena matica.
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-HLF8A4CO>
- Glasbena matica*. 1872. *Pravila Glasbene Matice v Ljubljani*. Ljubljana: Glasbena matica.
- Glasbena matica*. 1874. *Poročilo društva »Glasbene matice« v Ljubljani od časa ko se je društvo ustanovilo do 3. marca 1874*. Ljubljana: Glasbena matica.
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-QZWN8NYD>
- Glasbena matica*. 1888. *Poročilo o delovanji »Glasbene Matice« za leta 1885/6, 1886/7, 1887/8*. Ljubljana: Glasbena matica.
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-H2ZOTHUX>
- Glasbena matica*. 1893. *Poročilo o delovanju »Glasbene Matice« za leta 1888/9, 1889/90, 1890/1, 1891/2, 1892/3*. Ljubljana: Glasbena matica.
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-QILDBHDS>
- Glasbena matica*. [1894a]. *Poslovnik za odbor*. Tipkopis. Glasbena matica.

- Glasbena matica*. 1894b. Izvestje »Glasbene Matice« v Ljubljani o 22. društvenem, 12. šolskem in pevskega zbora 4. letu 1893/94. Ljubljana: Glasbena matica.
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-PPZZGIOA>
- Glasbena matica*. 1898. Izvestje »Glasbene matice« v Ljubljani o društvenem šolskem letu 1897/8. Ljubljana: Glasbena matica.
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-JSLBBXAV>
- Hrovatin, Radoslav. 1961. Marginalije k zbirki Odbora za zbiranje slovenskih narodnih pesmi z napevi. *Slovenski etnograf* 14: 188–190.
- Hubad, Matej (ur.). 1894. *Slovenske narodne pesmi*. Ljubljana: Glasbena matica.
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-5XEU6JMV>
- Hubad, Matej (ur.). 1900. *Slovenske duhovne pesmi iz 16. in 17. stoletja. Slovenske narodne pesmi*. Ljubljana: Glasbena matica.
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-HUTKTST9>
- Jutro*. 1934. Mogočen uspeh Akademskega pevskega zbora. *Jutro* 15 (104), 9. 5.: 3.
- Keesbacher, Friedrich. 1862. *Philharmonische Gesellschaft*. Ljubljana: Filharmonična družba.
- Kmetijske in rokodelske novice*. 1862. Jugoslavenska glasba. *Kmetijske in rokodelske novice* 20 (28), 9. 7.: 234.
- Kocijančič, Josip (ur.). Domnevno izšlo 1876. *Slovenské národne pesni. 1. zvezek*.
- Kocijančič, Josip (ur.). Domnevno izšlo 1877. *Slovenske narodne pesmi. 2. zvezek*.
- Kogoj, Marij. 1921. O narodni pesmi. *Dom in svet* 34 (4 in 6): 127–128; 174–176.
- Kovačič, Mojca. 2014. Posnetki vokalnih zased Glasbene matice in podoba ljudske pesmi v času prvih gramofonskih snemanj. *Traditiones* 43 (2). DOI: 10.3986/traditio2014430204.
- Kumer, Zmaga. 1984. *Ob 50-letnici ustanovitve Folklornega inštituta*. Ljubljana: ZRC SAZU, Inštitut za slovensko narodopisje.
- Kumer, Zmaga. 2002. *Slovenska ljudska pesem*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Kunej, Drago. 1998. Nastajanje zvočnega arhiva Glasbenonarodopisnega inštituta. *Traditiones* 27: 175–185.
- Kunej, Drago. 2005. We have plenty of worlds written down, we need melodies! The purchase of the first recording device for ethnomusicological research in Slovenia. *Traditiones* 34 (1): 125–140.
- Kunej, Drago. 2009. Fonografski posnetki slovenskih ljudskih pesmi iz Bele krajine v SEM. Rezultat lastnih snemanj ali pridobljeno gradivo OSNP? *Etnolog* 19 (70): 225–235.
- Kunej, Drago. 2014. Leto 1908 – začetek diskografije slovenske glasbe. *Traditiones* 43 (2). DOI: 10.3986/traditio2014430203.
- Lajovic, Anton. 1944–1945. *Večni vir. 1.–3. zvezek*. Ljubljana: Glasbena matica.
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-VU3ZMWKW>
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-4UMT0FQ>
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-PILDOXWH>
- Mahkota, Karel. B. n. l. *Kronika Pevskega zbora Glasbene matice v Ljubljani 1891–1941. 2. del, 3. knjiga*. Tipkopis. NUK, Glasbena matica Ljubljana.
- Marolt, France. 1934. *15 slovenskih ljudskih pesmi*. Ljubljana: Akademski pevski zbor.
- Marolt, France. 1935. *Slovenske narodoslovne študije 1. Tri obredja iz Zilje*. Ljubljana: Glasbena matica.
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-QLNYEHDC>
- Marolt, France. 1936. *Slovenske narodoslovne študije 2. Tri obredja iz Bele Krajine*. Ljubljana: Glasbena matica.
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-CAFZKHYS>

- Marolt, France. 1939. Slovenske prvine v kočevski ljudski pesmi. V: *Kočevski zbornik. Razprave o Kočevski in njenih ljudeh*. Ljubljana: Družba sv. Cirila in Metoda, 174–334.
- Mirk, Vasilij (ur.). 1939. *Naša pesem v Podravju*. Ljubljana: Glasbena matica.
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-UOMTEGG6>
- Murko, Matija. 1929. Velika zbirka slovenskih narodnih pesmi z melodijami. *Etnolog* 3: 5–54.
- NUK. 1889. *Zapisnik o seji »Glasbene Matice« odbora dne 12. decembra 1889*. NUK, Glasbena matica Ljubljana.
- NUK. 1896. *Pevski zbor »Glasbene Matice« na Dunaju*. Fotografija. NUK, Glasbena matica Ljubljana.
- NUK. 1902. *Zapisnik 2. seje odbora Glasbene Matice 9. oktobra 1902*. NUK, Glasbena matica Ljubljana.
- NUK. 1904. *Zapisnik 2. seje upravnega odbora Zveze slovenskih pevskih društev 30. decembra 1904*. NUK, Glasbena matica Ljubljana.
- NUK. 1934a. *Zapisnik VI. odborove seje [...] 31. avgusta 1934 v [...] poslopju Glasbene matice v Vegovi ulici*. NUK, Glasbena matica Ljubljana, Zapisniki odborovih sej od 14. julija 1921 do 24. januarja 1936, Zapisniki v poslovnem letu 1934 od 8. februarja 1934 do 11. januarja 1935.
- NUK. 1934b. *Institut za raziskavanje slovenske glasbene folklorne*. NUK, Glasbena matica Ljubljana, Zapisniki odborovih sej od 14. julija 1921 do 24. januarja 1936, Zapisniki v poslovnem letu 1934 od 8. februarja 1934 do 11. januarja 1935.
- NUK. 1934c. *Osnutek dogovora med Glasbeno Matico ljubljansko in gospodom Francetom Maroltom*. NUK, Glasbena matica Ljubljana, Zapisniki odborovih sej od 14. julija 1921 do 24. januarja 1936, Zapisniki v poslovnem letu 1934 od 8. februarja 1934 do 11. januarja 1935.
- NUK. 1934d. *Zapisnik prve seje odseka instituta za raziskavanje glasbenega folklorja, ki se je vršila v torek, dne 23. oktobra 1934 v Ravniharjevi posvetovalnici poslopja Glasbene matice v Vegovi ulici*. NUK, Mapa Glasbena matica / Folklorni inštitut, ovoj Glasbena matica – Folklorni inštitut.
- NUK. 1934e. *Zapisnik II. seje odseka instituta za raziskavanje glasbenega folklorja, ki se je vršila v soboto, 22. decembra 1934 v Ravniharjevi posvetovalnici poslopja Glasbene matice v Vegovi ulici*. NUK, Mapa Glasbena matica / Folklorni inštitut, ovoj Glasbena matica – Folklorni inštitut.
- NUK. 1935. *Zapisnik o prejemu Kokošarjeve zapuščine*. Datirano 15. junija 1935 s podpismi izročitelja Romana Pahorja ter Karla Mahkote in Franceta Marolta. Tipkopis, 5 strani. NUK, Mapa Glasbena matica / Folklorni inštitut, ovoj Glasbena matica – Folklorni inštitut.
- NUK. 1938. *Delovno poročilo Folklornega instituta Glasbene matice v Ljubljani za poslovno leto 1937/38 odboru Glasbene matice v Ljubljani*. Datirano 24. januarja 1938 s podpisom Franceta Marolta. Tipkopis, 5 strani. NUK, Mapa Glasbena matica / Folklorni inštitut, ovoj Glasbena matica – Folklorni inštitut.
- NUK. 1939a. *Folklorni inštitut*. Datirano 25. februarja 1939 s podpisom Karla Mahkote. Tipkopis, 4 strani. NUK, Mapa Glasbena matica / Folklorni inštitut, ovoj Glasbena matica – Folklorni inštitut.
- NUK. 1939b. *Pismo ravnatelju [verjetno Karlu Mahkoti]*. Datirano 26. aprila 1939 s podpisom Ludvika Zepiča. Rokopis, 2 strani. NUK, Mapa Glasbena matica / Folklorni inštitut, ovoj Glasbena matica – Folklorni inštitut.
- NUK. 1939c. *Glasbena Matica v Ljubljani predlaga Akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani, da prevzame Folklorni inštitut Glasbene Matice«*. Kopija. Datirano 22. maja 1939. Tipkopis, 15 strani. NUK, Mapa Glasbena matica / Folklorni inštitut, ovoj Glasbena matica – Folklorni inštitut.
- NUK. 1939d. *Poročilo Folklornega instituta Glasbene matice o prevzemu folklorne ostaline pokojnega notarja Karla Pleiweissa*. Datirano 7. novembra 1939 s podpisom Franceta Marolta.

- Tipkopis, 3 strani. NUK, Mapa Glasbena matica / Folklorni inštitut, ovoj Glasbena matica – Folklorni inštitut.
- NUK. 1940a. *Izveštaj o pregledu Folklornog instituta Glazbene Matice u Ljubljani*. Datirano 25. februarja 1940 s podpisom dr. Božidarja Širole. Rokopis, 17 strani. NUK, Mapa Glasbena matica / Folklorni inštitut, ovoj Glasbena matica – Folklorni inštitut.
- NUK. 1940b. *Izveček iz poročila dr. Božidarja Širole z dne 25. II. 1940 o pregledu Folklornega instituta Gl. Mat. dne 17. in 18. II. 1940*. Rokopis, 5 strani. NUK, Mapa Glasbena matica / Folklorni inštitut, ovoj Glasbena matica – Folklorni inštitut.
- NUK. 1940c. Dopis Glasbene matice Banski upravi, Etnografskemu muzeju, Akademiji znanosti in umetnosti, Rektoratu univerze, Rektoratu Glasbene akademije, Slovenski matici. Kopija, št. 279, 12. aprila [1940]. Tipkopis, 1 stran. NUK, Mapa Glasbena matica / Folklorni inštitut, ovoj Glasbena matica – Folklorni inštitut.
- NUK. 1940d. *Folklorni inštitut – razgovor o nadaljnjem delovanju*. Dopis Kraljevske banske uprave Dravske banovine št. 8473/1, 12. aprila 1940. Žig GM o prejetem dokumentu št. 460, 30. maja 1940. Tipkopis, 1 stran. NUK, Mapa Glasbena matica / Folklorni inštitut, ovoj Glasbena matica – Folklorni inštitut.
- NUK. 1940e. Osnutek dopisa Glasbene matice Kraljevski banski upravi. Kopija s popravki, žig z vpisano št. 555 in datumom 21. junija 1940. Tipkopis, 5 strani. NUK, Mapa Glasbena matica / Folklorni inštitut, ovoj Glasbena matica – Folklorni inštitut.
- NUK. 1940f. *Prevzem Folklornega instituta od Glasbene matice*. Dopis Banske uprave št. 12117/1, datirano 16. avgusta 1940 s podpisom bana Marka Natlačena. Tipkopis, 1 stran. Žig GM z oznako prejetega dokumenta št. 732 in datumom 20. avgust 1940. NUK, Mapa Glasbena matica / Folklorni inštitut, ovoj Glasbena matica – Folklorni inštitut.
- NUK. 1940g. *Zapisnik sestavljen v petek 30. avgusta 1940. ob priliki prevzema Folklornega instituta Glasbene Matice ljubljanske s strani Kraljevske banske uprave dravske banovine*. Dopis št. 763 s podpisoma predsednika GM Vladimirja Ravniharja in svetnika IV. oddelka kr. banske uprave Franca Planine. Tipkopis, 4 strani. NUK, Mapa Glasbena matica / Folklorni inštitut, ovoj Glasbena matica – Folklorni inštitut.
- NUK. 1940h. Kopija dopisa GM Francetu Maroltu št. 791, 11. september 1940. Tipkopis, 1 stran. NUK, Mapa Glasbena matica / Personalia, ovoj Marolt, France.
- Orel, Rihard (ur.). 1921. *Slovenske narodne pesmi iz Benečije*. Ljubljana: Glasbena matica.
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-AJ0UVDZZ>
- Orel, Rihard (ur.). 1936. *Slovenske narodne iz Prekmurja*. Ljubljana: Glasbena matica.
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-XKSSCR3W>
- Puš, Ludovik. 1934. Akademski pevski zbor. Slovenska narodna pesem. *Dom in svet* 47 (6–7): 388–390.
- SBL. B. n. l. Mahkota, Karel. *Slovenski biografski leksikon*.
<http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi339240/>
- Slovenec*. 1920. Slavnostni koncert Glasbene matice. *Slovenec* 48 (146), 1. 7.: 2.
- Slovenska gerlica*. 1848. 1. zvezek. Ljubljana: Slovensko društvo.
- Slovenski narod*. 1871. Dopisi. *Slovenski narod* 4 (75), 1. 7.: 2.
- Slovenski narod*. 1873. Poziv. *Slovenski narod* 6 (67), 22. 3.: [3].
- Slovenski narod*. 1875. Razpis daril. *Slovenski narod* 8 (70), 28. 3.: [3].
- Slovenski narod*. 1885. Glasbena Matica. *Slovenski narod* 18 (117), 26. 5.: [3].
- Strajnar, Julijan. 1984. Slovenska etnomuzikologija v letih 1848–1941. *Etnološka tribina* 13–14 (6–7): 71–80.

- Suppan, Wolfgang. 1979. Volksmusik seit 1800. V: Rudolf Flotzinger in Gernot Gruber (ur.), *Musikgeschichte Österreichs*. 2. zv. Gradec, Dunaj in Köln: Styria, 281–288.
- Širola, Božidar in Milovan Gavazzi. 1931. Muzikološki rad Etnografskog muzeja u Zagrebu od osnutka do konca g. 1929. *Narodna starina* 10 (25): 3–80.
- Švikaršič, Zdravko (ur.). 1914a. *Koroške slovenske narodne pesmi 1*. Ljubljana: Glasbena matica. <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-GGS3JNU9>
- Švikaršič, Zdravko (ur.). 1914b. *Koroške slovenske narodne pesmi 2*. Ljubljana: Glasbena matica. www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-SEOVXCX8A
- Švikaršič, Zdravko (ur.). 1921. *Koroške slovenske narodne pesmi 3*. Ljubljana: Glasbena matica. <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-MM6KFZKL>
- Tomc, Matija. 1934. *Belokrajinske*. Ljubljana: Akademski pevski zbor.
- Valenta, Vojteh. 1883. Glasbena Matica. *Ljubljanski zvon* 3 (2): 136.
- Volarič, Hrabroslav. 1889. »Slovanstvo ve svých zpěvech« L. Kuba. *Ljubljanski zvon* 9 (8): 501–503.
- Vurnik, Stanko. 1926/27. Kr. etnografski muzej v Ljubljani, njega delo, zgodovina, načrti in potrebe. *Etnolog* 1: 139–144.
- Vurnik, Stanko. 1930. Studija o stilu slovenske ljudske glasbe. *Dom in svet* 43 (8): 238–241; 43 (9): 310–318.
- Vurnik, Stanko. 1930/31. Studija o glasbeni folklori na Belokranjskem. *Etnolog* 4: 165–186.
- Zepič, Ludvik (ur.). 1935. *Narodne zdravice*. Ljubljana: Glasbena matica. <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-I3OLPTOK>
- Žirovnik, Janko. 1883. *Národne pesni z napevi I*. Ljubljana: Glasbena matica. <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-D0SGG8KO>
- Žirovnik, Janko. 1885. *Národne pesni z napevi II*. Ljubljana: Glasbena matica. <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-TLQFCZSS>
- Žontar, Josip. 1939. Kočevski zbornik. *Dom in svet* 51 (6): 354–355.

EFFORTS BY THE SLOVENIAN MUSIC SOCIETY TO REVIVE FOLKSONG REPERTOIRE AND INSTITUTIONALIZATION OF ETHNOMUSICOLOGY IN 1934

Ethnic repertoire has signified ethnic representation in Slovenian cultural self-identification since 1848. In the search for tradition and identity, folk songs initially had a representative function. Folk songs were a collective identification marker for Slovenians, for both the rural and bourgeois classes. Collecting and publishing Slovenian folk songs was also one of the main tasks of the Slovenian Music Society (*Glasbena matica*) after it was established in 1872. In addition to their ethnic function, the simple arrangements of folk songs for singing and piano accompaniment or for choir that the society published also had educational significance. They represented a way to improve performance and creative abilities. The folksong arrangements comprised a significant part of the publishing, school, and concert activities of the Music Society.

In 1883, the Music Society published the first collection of folk songs contributed by Janko Žirovnik in arrangements for men's choir. This collection became very popular and widespread. Later, the society published collections by other collectors (Malenšek, Bajuk, Švikaršič, and

Dev). More elaborate folksong arrangements started being presented in concert halls at the end of the nineteenth century. When the society's choir sang Slovenian folk songs in Vienna (1896), this evoked much enthusiasm from the audience and some critics.

At the beginning of the twentieth century, Slovenian folksong collection was better organized within a national project (German: *Das Volkslied in Österreich*). Matej Hubad, the artistic director of Music Society, outlined the instructions for transcribing folk melodies. After the First World War, the collection and publication of Slovenian folk songs continued under Yugoslavia and the some studies were written.

The need for systematic research on Slovenian folk music was highlighted in 1927, when the project was completed. Stanko Vurnik, an art historian, studied Slovenian folk music at the Slovenian Ethnographic Museum. After his death in 1932, the ethnomusicology work stopped. In 1934 the Music Society established a special department to study Slovenian musical heritage. The society financially supported the work of the researcher France Marolt at the institute for six years, and then it was nationalized. By 1940, Marolt had obtained over twenty major or minor private collections of folk songs for the institute, compiled a bibliography of Slovenian folk songs and a bibliography of articles and discussions on Slovenian folk songs, collected folk songs, photographic material, slides, and material for the first ethnographic movie, and studied Slovenian musical and dance heritage. The Music Society published his two discussions in the series *Slovenske narodoslovne študije* (Slovenian Ethnographic Studies, 1935, 1936). With the institutionalization of ethnomusicology within the Music Society, a solid foundation was established for its continuation for decades to come.

Dr. Nataša Cigoj Krstulović, Muzikološki inštitut ZRC SAZU,
Novi trg 2, SI-1000 Ljubljana, natasa@zrc-sazu.si